

TERENTII ANDRIA.

C. SULPITII APOLLINARIS PERIOCHA
IN ANDRIAM.

*Sororem falso creditam meretriculae,
Genere Andriae, Glycérium, vitiat Pámphilus,
Gravidaque facta dat fidem, uxorem sibi
Fore hanc: nam pater ei aliam desponsaverat,
Gnatum Chremetis, atque, amorem ut comperit,
Simulat futuras nuptias, cupiens, suus
Quid haberet animi filius cognoscere,
Davi suasu non repugnat Pámphilus;
Sed ex Glycerio natum ut vidit puerulum
Chremes, recusat nuptias, generum abdicat;
Mox filiam Glycérium insperato agnitam
Hanc Pámphilo, illam dat Charino conjugem.*

ACTA LUDIS MEGALENSIB. M. FULVIO ET M. GLABRIONE AEDILIB. CURULIB. EGERUNT L. AMBIVIVS TURPIO L. ATILIVS PRAENESTINVS. MODOS FECIT FLACCVS CLAVDI TIBIVS PARIB. DEXTRIS ET SINISTRIS. ET EST TOTA GRAECA. EDITA M. MARCELLO CN. SVPICIO COSS.

Fabulae interlocutores.

SIMO, senex.	BYRRHIA, servus Charini.
SOSIA, libertus Simonis.	LESEIA, obstetrix
DAVVS, servus.	GLYCERIVM, quae est Pasibula,
MYSIS, ancilla.	filia Chremetis.
PAMPHILVS, adulescens, filius Simonis.	CHREMES, senex, pater Philumena- nae.
CHARINVS, adulescens.	CRITO, hospes.
	DROMO, servus Iorarius.

Personae mutae:

ARCHYLIS, ancilla,	CHRYSIS, meretrix.
--------------------	--------------------

Poeta
fā abbi
Populo
Verum
Non in
Non qu
Veteris
Nunc,
Mendac
Qui nra
Non ita
Disimilit
Quae cō
Faltur
Hī isti
Contra
Faciunt
Qui em
Aerisam
Quorum
Poeta q
Deline,
Maledice
Farsis,
Ut perr
Postulat
Spectand

S. Ves
Milem
Senge
Qual ita

P R O L O G U S.

Poëta cum primum ánimum ad scribendum ádpulit,
 I'd sibi negoti credidit solúm dari,
 Populo út placerent, quas fecisset fábulas.
 Verum áliter evenire multo intéllegit:
 Nam in prólogis scribúndis operam abútitur, 5
 Non qui árgumentum nárreret, sed qui málevoli
 Veteris poetæ máledictis respóndeat.
 Nunc, quám rem vitio dént, quaeso ánimum advórtite.
 Menánder fecit A'ndriam et Perínthiam.
 Qui utrámvis recté nórit, ambas nóverit. 10
 Nón ita dissimili súnť argumento, áttamen
 Dissimili oratióne súnť factæ ác stilo.
 Quæ cónvenere, in A'ndriam ex Perínthia hic
 Faté'tur transtulisse, atque usum pró suis.
 Id istí vituperant fáctum; atque in eo disputant, 15
 Contáminari nóń decere fábulas.
 Faciúntne intellegéndo, ut nihil intéllegant?
 Qui cum húnć accusant, Naévium, Plautum, E'nnium
 Accúsant, quos hic nóster auctorés habet: 20
 Quorum acmulari exóptat neclegéntiam,
 Potiús quam istorum obscúram diligéntiam.
 Dehinc, út quiescant pórró, monco, et désinant
 Maledicere; malefácta ne noscánt sua.
 Favéte, adeste aequo ánimo, et rem cognóscite, 25
 Ut pérnoscatis, écquid spei sit réliqúum:
 Postháć quas faciet de íntegro comoédias,
 Spectándaē an exigéndaē sint vobis prius.

ACTUS I. SCENA I.

SIMO. SOSIA.

Si. Vos istaec intro auférte: abite. Sósia

Adésdum: paucis té volo. *So.* dictúm puta:

Nempe út curentur récte haec. *Si.* immo aliúđ. *So.* quid est,

Quod tibi mea ars effícere hoc possit ámplius?

- Sr.* Nihil istac opus est arte ad hanc rem, quam paro; 5
 Set iis, quas semper in te intellexi sitas,
 Fide et taciturnitate. *So.* expecto quid velis.
Sr. Ego postquam te emi, a parvulo ut semper tibi
 Apud me justa et clemens fuerit servitus,
 Scis. feci ex servo ut esses libertus mihi, 10
 Propterea quod servibas liberaliter.
 Quod habui summum, pretium persolvi tibi.
So. In memoria habeo. *Sr.* haut multo factum. *So.* gaudeo,
 Si tibi quid feci aut facio, quod placeat, Simo;
 Et id gratum fuisse adversum te habeo gratiam. 15
 Sed hoc mihi molestum est: nam istaec commemoratio
 Quasi exprobratio est immemoris benefici.
 Quin tu uno verbo dic, quid est quod me velis.
Sr. Ita faciam. hoc primum in hac re praedicatio tibi:
 Quas credis esse has, non sunt verae nuptiae. 20
So. Cur simulas igitur? *Sr.* rem omnem a principio audies:
 Eo pacto et gnati vitam et consilium meum
 Cognoscas: et quid facere in hac re te velim.
 Nam is postquam excessit ex ephelis, Sosia, ac 25
 Liberius vivendi fuit potestas, (nam antea
 Qui scire posses, aut ingenium noscere,
 Dum aetas, metus magister prohibebant? *So.* ita est.)
Sr. Quod plerique omnes faciunt adulescentuli,
 Ut animum ad aliquod studium adjungant, aut equos
 Alere, aut canes ad venandum, aut ad philosophos: 30
 Horum ille nihil egregie praeter cetera
 Studebat, et tamen omnia haec mediocriter.
 Gaudēbam. *So.* non injuria: nam id arbitror
 Adprime in vita esse utile, ut ne quid nimis. 35
Sr. Sic vita erat: facile omnes perferre ac pati:
 Cum quibus erat cumque una, iis sese dedere:
 Eorum studiis obsequi: adversus nemini:
 Numquam praeponens se illis: ita facillime
 Sine invidia laudem invenias, et amicos pares. 40
So. Sapienter vitam instituit: namque hoc tempore
 Obssequium amicos, veritas odium parit.
Sr. Interea mulier quaedam abhinc triennium
 Ex Andro commigravit huc vicinia,
 Inopia et cognatorum negligētia
 Coacta, egregia forma atque aetate integra. 45
So. Ei, vereor ne quid Andria adportet mali.
Sr. Primum haec pudice vitam parce ac dūriter
 Agebat, lana ac tela victum quaeritans:
 Set postquam amans accessit, pretium pollicens,

ACTUS I. SCENA I.

5

Unus et item alter; ita ut ingenium est omnium 50
 Hominum ab labore proclive ad lubricum,
 Accipit conditionem, dein quaestum occipit.
 Qui tum illam amabant, forte, ita ut sit, filium
 Perdixere illuc, secum ut una esset, meum.
 Egomét continuo mecum: Certe captus est: 55
 Habet. observabam mane illorum servolos
 Venientis aut abeuntis: rogitabam, Heus puer,
 Dic sodes, quis heri Chrysidem habuit? nam Andriae
 Illi id erat nomen. So. teneo. Sr. Phaedrum aut Cliniam aut
 Niceratum dicebant: nam hi tres tum simul 60
 Amabant. Eho, quid Pamphilus? Quid? symbolam
 Dedit, cenavit. gaudebam. item alio die
 Quaerebam: comperiebam nihil ad Pamphilum
 Quicquam adtinere. enimvero spectatum satis
 Putabam, et magnum exemplum continentiae: 65
 Nam qui cum ingeniis conflictatur eiusmodi,
 Neque commovetur animus in ea re tamen,
 Scias posse jam habere ipsum suae vitae modum.
 Cum id mihi placebat; tum uno ore omnes omnia 70
 Bona dicere, et laudare fortunam meam,
 Qui gnatum habere tali ingenio praeditum.
 Quid verbis opus est? hac fama impulsus Chremes
 Ultro ad me venit, unicam gnatum suam
 Cum dote summa filio uxorem ut daret.
 Placuit: despondi: hic nuptiis dictus est dies. 75
 So. Quid igitur obstat: cur non fiant? Sr. audies.
 Fere in diebus paucis, quibus haec acta sunt,
 Chrysis vicina haec moritur. So. o factum bene:
 Beasti: ei metui a Chryside. Sr. ibi tum filius
 Cum illis, qui amarant Chrysidem, una aderat frequens: 80
 Curabat una funus: tristis interim,
 Nonnumquam conlacrumabat. placuit tum id mihi.
 Sic cogitabam: Hic parvae consuetudinis
 Causa hujus mortem tam fert familiariter:
 Quid si ipse amasset? quid mihi hic faceret patri? 85
 Haec ego putabam esse omnia humani ingeni
 Mansuetique animi officia. quid multis moror?
 Egomét quoque ejus causa in funus prode,
 Nihil suspicans etiam mali. So. hem quid id est? Sr. scies.
 Effertur. inus. interea inter mulieres, 90
 Quae ibi aderant, forte unam aspicio adulescentulam,
 Formam — So. bona fortasse. Sr. et vultu, Sosia,
 Adeo modesto, adeo venusto, ut nil supra.
 Quae cum mihi lamentari praeter ceteras

- Visa est, et quia erat forma praeter ceteras 95
 Honesta et liberali, accedo ad pedisequas:
 Quae sit, rogo. sororem esse aiunt Chrysidis.
 Percussit ilico animum. at hoc illud est,
 Hinc illae lacrumae, haec illa est misericordia.
 So. Quam timeo, quorsum evadas. Sr. funus interim 100
 Procedit: sequimur: ad sepulcrum venimus:
 In ignem imposita est: fletur. interea haec soror,
 Quam dixi, ad flammam accessit imprudenter.
 Satis cum periculo. ibi tum exanimatus Pamphilus
 Bene dissimulatum amorem et celatum indicat: 105
 Adcurrit: mediam mulierem complectitur:
 Mea Glycerium, inquit, quid agis? cur te is perditum?
 Tum illa, ut consuetum facile amorem cerneret,
 Rejecit se in eum flens quam familiariter.
 So. Quid ais? Sr. redeo inde iratus, atque aegre ferens. 110
 Nec satis ad objurgandum causae. diceret,
 Quid feci? quid commeri aut peccavi, pater?
 Quae sese in ignem injicere voluit, prohibui:
 Servavi. honesta oratio est. So. recte putas:
 Nam si illum objurges, vitae qui auxilium tulit; 115
 Quid facias ei, qui dederit damnum aut malum?
 Sr. Venit Chremes postridie ad me, clamitans:
 Indignum facinus: comperisse, Pamphilum
 Pro uxore habere hanc peregrinam. ego illud sedulo
 Negare factum. ille instat, factum. denique 120
 Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam
 Neget daturum. So. non tu ibi gnatum? Sr. ne haec quidem
 Satis vehemens causa ad objurgandum. So. qui cedo?
 Sr. Tute ipse his rebus finem praescripti, pater. 125
 Prope adest, cum alieno more vivendum est mihi:
 Sine nunc meo me vivere interea modo.
 So. Qui igitur relictus est objurgandi locus?
 Sr. Si propter amorem uxorem nolet ducere,
 Ea primum ab illo animadvertenda injuria est.
 Et nunc id operam do, ut per falsas nuptias 130
 Vera objurgandi causa sit, si deneget:
 Simul sceleratus Davos si quid consili
 Habet, ut consumat nunc, cum nihil obsint doli:
 Quem ego credo manibus, pedibusque, obnixae omnia
 Facturum: magis id deo, mihi ut incommode, 135
 Quam ut obsequatur gnato. So. quapropter? Sr. rogas?
 Mala mens, malus animus. quem quidem ego si sensero.
 Sed quid opus est verbis? sin eveniat, quod volo,
 In Pamphilo ut nil sit morae; restat Chremes,

Qui mi exorandus est: et spero confore. 140
 Nunc tuum 'st officium, has bene ut adsimules nuptias:
 Perterrificas Davom: observes filium,
 Quid agat, quid cum illo consili captet. So. sat est:
 Curabo: eamus nunc iam intro. Sr. i praee, sequar.

ACTUS I. SCENA II.

SIMO senex. DAVUS servus.

Sr. Non dubium 'st, quin uxorem nolit filius:
 Ita Davom modo timere sensi, ubi nuptias
 Futuras esse audivit. set ipse exit foras.
 D. Mirabar hoc si sic abiret: et eri semper lenitas 5
 Verberar quorsum evaderet:

Qui postquam audierat, non datum iri filio uxorem suo,
 Numquam cuiquam nostrum verbum fecit, neque id aegre tulit.
 Sr. At nunc faciet; neque, ut opinor, sine tuo magno malo.
 D. Id voluit, nos sic nec opinantis duci falso gaudio,
 Sperantis iam amoto metu, interea oscitantis opprimi, 10
 Ut ne esset spatium cogitandi ad disturbandas nuptias:
 Astute. Sr. carnufex, quae loquitur? D. erus est, neque pro-
 videram.

Sr. Dave. D. hem, quid est? Sr. ehodum ad me. D. quid
 hic volt? Sr. quid ais? D. qua de re? Sr. rogas?
 Meum gnatum rumor est amare. D. id populus curat scilicet.
 Sr. Hocinc agis, an non? D. ego vero istuc. Sr. set nunc 15
 ea me exquirere.

Iniqui patris est. nam, quod antehac fecit, nihil ad me attinet.
 Dum tempus ad eam rem tulit, sivi animum ut expleret suum:
 Nunc hic dies aliam vitam defert, alios mores postulat.
 Dehinc postulo, sive aequum 'st, te oro, Dave, ut redeat iam
 in viam.

D. Hoc quid sit? Sr. omnes, qui amant, graviter sibi dari
 uxorem ferunt. 20

D. Ita aiunt. Sr. tum si quis magistrum cepit ad eam rem
 improbum,

ipsum animum aegrotum ad deteriores partem plerumque applicat.

D. Non hercle intellego. Sr. non? hem. D. non: Davos
 sum, non Oedipus.

Sr. Nempe ergo aperte vis, quae restant, me loqui. D. sane quidem. 25
 Sr. Si sensero hodie quicquam in his te nuptiis

Fallaciae conari, quo fiant minus;
 Aut velle in ea re ostendi, quam sis callidus:

Verbibus caesum te in pistrinum, Dave, dedam usque ad necem,
 Ea lege atque omine, ut, si te inde eximerim, ego pro te molam.

Quid, hoc intellexin? an nondum etiam ne hoc quidem?

D. Immo cællide; 30

Ita aperte ipsam rem modo locutus, nil circum itione usus es.

Sr. Ubivis facilius passus sim, quam in hac re, me deludier.

Da. Bona verba, quaeso. *Sr.* irides: nil me fallis. edico tibi,

Ne temere facias. neque tu haut dices, tibi non praedictum. cave.

ACTUS I. SCENA III.

DAVUS servus.

Enimvero, Dave, nil loci est segnitiae neque socordiae,

Quantum intellexi modo senis sententiam de nuptiis:

Quae si non astu providentur, me aut erum pessum dabunt.

Nec quid agam certum est: Pamphilumne adjutem, an auscultem seni.

Si illum relinquo, ejus vitae timeo: sin opitolor, huius minas; 5

Cui verba dare difficile est: primum iam de amore hoc comperit:

Me infensus servat, ne quam faciam in nuptiis fallaciam.

Si senserit, perii, aut si lubitum fuerit — causam ceperit —

Quo iure, quave injuria praecipitum me in pistrinum dabit.

Ad haec mala hoc mi accedit etiam: haec Andria, 10

Si ista uxor sive amica est, gravida e Pamphilo est.

Audireque eorum est operae pretium audaciam:

Nam incemptio est amentium, haut amantium:

Quicquid peperisset, decreverunt tollere:

Et fingunt quandam inter se nunc fallaciam, 15

Civem Aeticam esse hanc. Fuit olim hinc quidam senex,

Mercator: navem is fregit apud Andrum insulam:

Is obiit mortem. ibi tum hanc ejectam Chrysidis

Patrem recepisse orbam, parvam fabulae.

Mi quidem non fit verisimile; at ipsis commentum placet. 20

Set Mysis ab ea egreditur. at ego hinc me ad forum, ut

Convenciam Pamphilum, ne de haere pater imprudentem opprimat.

ACTUS I. SCENA IV.

MYSIS ancilla.

Audivi, Archylis, jamdudum: Lesbiam adduci iubes.

Sane pol illa temulenta est mulier et temeraria,

Nec satis digna, cui committas primo partu mulierem:

Tamen eam adducam. inopportunitatem spectate ancillae:

Quia conpotrix eius est. Di, date facultatem obsecro 5

Huc pariandi, atque illi in aliis potius peccandi locum.

Set quidnam Pamphilum exanimatum video? vereor quid siet.

Oppetiar, ut sciam numquidnam haec turba tristitiae adferat.

ACTUS I. SCENA V.

PAMPHILUS adolescens. MYSIS ancilla.

P. Hóciñe 'st factu humánum aut inceptu? hóciñe 'st officiám patris?

My. Quid illud est? *P.* pro deúm fidem, quid est, si hóc non contumélia 'st?

Uxórem decrerát dare sese mi hódie: nonne opórtuit Præscísse me ante? nóñne prius comunicatum opórtuit?

My. Miserám me, quod verbum áudio? 5

P. Quid Chremes? qui dénegarát, sé commissurúm mihi Gnatám suam uxorem: id mutavít, quía me immutatúm videt. Itane óbstínatè operám dat, ut me a Glýcerio miserum ábrahat? Quod si fit, pereó fúnditus.

A'deón' hominem esse ínvenustum aut infelicem quémquam, ut ego sum? 10

Pró deum atque hominúm fidem!

Núllon' ego Chremétis pacto adfíñitatem effúgere potero? Quót modis contéptus, spretus? fácta, transacta ómnia. hem, Répudiatus répetor: quamobrem? nísi si id est, quod súspicor: Aliquid monstri álúnt: ea quoniam némini obrudí potest, 15 Itur ad me. *M.* orátio hæec me miseram exanimavít metu.

P. Nam quid ego dicam dé patre? ah

Tantámne rem tam néclegenter ágere? præteriéns modo

Mi apút forum, uxor tibi ducenda 'st, Pámphile, hodie, inquit, para:

A'bi domum. id mi visus 'st dicere, ábi cito, et suspénde te. 20 O'bstipui: censén' me verbum pótuísse ullum próloqui? aut U'llam causam, sáltem ineptam, fálсам, iniquam? ommútui. Quód si ego rescíssem id prius, quid facerém, si quis nunc mé roget, Aliquid facerem, ut hóc ne facerem. sét nunc quid primúm éxsequar?

Tót me inpediunt cúrae, quae meum ánimum divorsaétrahunt; 25 Amor, misericordia hújus, nuptiárum sollicitátio,

Tum pátris pudor, qui mé tam leni pássus animo est úsque adhuc, Quae meó cumque animo lúbitum 'st, facere. cine égo ut advorsor? ei mihi,

Incértum 'st, quid agam. *M.* mísera timeo, incértum hoc quorsus áccidat.

Séd nunc peropus 'st, aut hunc cum ipsa, aut de illa me adversum húnce loqui. 30

Dum in dúbio est ánimus, paulo momento húc vel illuc inpéllitur.

P. Quis hic lóquitur? *Mysis?* sálve. *M.* o sálve, Pámphile.

P. quid agit? *M.* rogas?

Labórat e dolóre; atque ex hoc mísera sollicita ést, diem Quía ólim in hunc sunt cóñstitutae nuptiæ. tum autem hóc timet

- Ne déseras se. *P.* hem, egone istuc conari queam? 35
 Egon' própter me illam dècipi miserám sinam?
 Quae míhi suum animum atque ómnem vitam crédidit?
 Quam ego ánimo egregie caram pro uxore hábuerm?
 Bene ét pudice eius dóctum atque eductúm sinam,
 Coáctum egestate ingenium inmutárier? 40
 Non fáciam. *M.* haut verear, sí in te sit soló situm:
 Set ut vim queas ferre. *P.* adeóne me ignavóm putas?
 Adeón' porro ingratum, aut inhumanum, aut ferum,
 Ut néque me consuetúdo, neque amor, néque pudor
 Commóveat, neque commóneat, ut servém fidem? 45
My. Unum hóc scio, esse méritam, ut memor essés sui.
Pa. Memor ésssem? o *Mysis*, *Mýsis*, etiam núnc míhi
 Scripta illa sunt in ánimo dicta *Chrýsidis*
 De *Glycero*. iam férme moriens mé vocat:
 Accéssi: vos semótæ: nos soli: incipit: 50
 Mí *Pámphile*, hujus fórmam atque aetatém vides:
 Nec clam te est, quam illi utraéque res nunc útiles
 Et ad pudicitiam ét ad rem tutandám sient.
 Quod te égo per dextram hanc oro, et per geniúm tuum,
 Per tuám fidem, perque hújus solitúdinem, 55
 Te obtéstor, ne abs te hanc ségrege, neu déseras:
 Si te in germani frátris dilexí loco,
 Sive haéc te solum sémpet fecit máxumi,
 Seu tibi morigera fúit in rebus ómnibus.
 Te istí virum do, amicum, tutorém, patrem. 60
 Bona nóstra haec tibi permíto, et tuæ mandó fidei.
 Hanc mi in manum dat: mórs continuo ipsam óccupat.
 Accépi: acceptam sérvabo. *M.* ita speró quidem.
Pa. Set cúr tu abis ab illa? *M.* óbstetricem adéerso. *P.* pro-
 pera. atque audin'?
- Verbum únun cave de núptiis; ne ad mórbum hoc etiam. *M.*
 téneo. 65

ACTUS II. SCENA I.

CHARINUS. BYRRHIA. PAMPHILUS.

- Ch.* Quid ais *Byrrhiá*? daturne illa *Pámphilo* hodie núptum?
B. sic est.
Ch. Qui scis? *B.* apud fórum modo e *Davo* audívi. *C.* vae
 miseró míhi.
 Ut ánimus in spe atque in timore usque ántehac adfentús fuit,
 Ita póstquam adempta spés est, lassus, cúra confectús stupet.
By. Quacéo edepol, *Charine*, quando nónt potest id fieri, quod vis, 5
 Id velis quod póssit. *C.* nil volo áliud nisi *Philúmenam*. *B.* ah,

Quánto satius 'st te id dare operam, qui istum amorem ex
córde ejicias;

Quam id loqui, quo mágis lubido frustra incendatúr tua.

Ch. Facile ómnes, cum valémus, recta cónsilia aegrotís damus.

Tu si hic sis, aliter cénseas. *B.* age, age, út lubet. *C.* set
Pámphilum 10

Video. ómnia experíri certum 'st prius quam pereó. *B.* quíd
hic agit?

Ch. Ipsum hunc orabo: huic súpplícabo: amórem huic narra-
bó meum:

Credo, impetrabo, ut áliquot saltem núptiis prodát dies:

Intérea fiet áliquid, spero. *B.* id áliquid nihil est. *C.* Býrrhia,

Quíd tibi videtur? ádeon' ad eum? *B.* quíd ni? nihil ut impetres, 15

Ut te árbitretur sibi paratum moéchum, si illam dúxerit?

Ch. A' bin' hinc in malám rem cum suspicione istác, scelus?

P. Charinum video. sálve. *C.* o salve. Pámphile,

A'd te advenio, spém, salutem, cónsilium, auxilium éxpemens.

P. Néque pol cónsili locum habeo, néque ad auxilium cópiam. 20

Sét istuc quidnam 'st? *C.* hódie uxorem dúcis? *P.* aiunt. *C.*
Pámphile.

Si id facis, hodié postremum mé vides. *P.* quíd ita? *C.* ei mihi,

Véreor dicere: huic dic quaeso Býrrhia. *B.* ego dicám. *P.* quíd est?

By. Spónsam hic tuam amat. *P.* né iste haut mecum séntit.
ehodum dic mihi:

Númquidnam ampliús tibi cum illa fuit Charine? *C.* ah, Pám-
phile, 25

Níl. *P.* quam vellem. *C.* núnc te per amicitiam et per amo-
rem óbsecro,

Príncipio ut ne dúcas. *P.* dabo equidem óperam. *C.* set si
id nón potest,

Aút tibi nuptiae haé sunt cordi. *P.* córdi? *C.* saltem aliquót dies

Prófer, dum proficéscor aliquo, né videam. *P.* audi núnc iam:

E'go Charine neútiquam officium liberi esse hominis puto, 30

Cum is nil mereat, póstulare id grátiae adponi sibi.

Núptias effúgere ego istas málo, quam tu adipíscier.

Ch. Rédduxti animum. *P.* núnc si quíd potes aút tu, aut hic Býrrhia,

Fácite, fingite, invenite, effícite, qui detúr tibi:

E'go id agam, qui mihi ne detur. *C.* sát habeo. *P.* Davom óptume 35

Video: cuius consilio fretus sum. *C.* át tu hercle haut quicquám mihi;

Nisi ea, quae nil ópus sùnt sciri. fúgin' hinc. *B.* ego vero ac lubens.

ACTUS II. SCENA II.

DAVUS. CHARINUS. PAMPHILUS.

DA. Dí boni, boni quid porto? sét ubi inveniam Pámphilum,
U't metum, in quo núnc est adimam, atque éxpleam animum gaúdio?

Ch. Laetus est nescio quid. *P.* nihil est: nondum haec rescivit mala.
Da. Quem ego nunc credo, si jam audierit sibi paratas nuptias,
Ch. Audin' tu illum? *D.* toto me oppido exanimatum quaerere. 5
 Set ubi quaeram? quo nunc primum intendam, *C.* cessas adloqui?
Da. Habeo. *P.* Dave: ades, resiste. *D.* quis homo 'st, qui
 me? o Pamphile,

Te ipsum quaero. euge Charine: ambo oportune: vos volo.

Pa. Dave, perii. *D.* quin tu hoc audi. *P.* interii, *D.* quid
 timeas scio.

Ch. Mea quidem hercle certe in dubio vita 'st. *D.* et quid tu, scio. 10

Pa. Nuptiae mi. *D.* etsi scio? *P.* hodie. *D.* optundis, ta-
 metsi intelligo?

Id paves, ne ducas tu illam: tu autem, ut ducas. *C.* rem tenes.

Pa. Istuc ipsum. *D.* atque istuc ipsum nil periculi est: me vide.

Pa. O'bscuro te, quam primum hoc me libera miserum metu. *D.* hem,

Libero: tibi uxorem non dat jam Chremes. *P.* qui scis? *D.* scies. 15

Tuus pater me modoprehendit: ait tibi uxorem dare sese

Hodie; item alia multa, quae nunc non est narrandi locus.

Continuo ad te properans percurro ad forum, ut dicam tibi haec.

Ubi te non invenio ibi, escendo in quendam excelsum locum.

Circumspicio; nusquam. ibi forte hujus video Byrrhiam. 20

Rogo: negat vidisse. mihi molestum. quid agam, cogito.

Redeunt interea ex ipsa re mi incidit suspicio: hem,

Paululum obsoni: ipsus tristis: de improviso nuptiae:

Non cohaerent. *P.* quorsumnam istuc? *D.* ego me continuo ad
 Chremem.

Cum filio advenio: solitudo ante ostium: jam id gaudeo. 25

Ch. Recte dicis. *P.* perge. *D.* maneo: interea introire neminem

Video, exire neminem: matronam nullam in aedibus,

Nil ornati, nil tumulti. accessi: intro aspexi. *P.* scio.

Magnum signum. *D.* num videntur convenire haec nuptiae?

Pa. Non, opinor. *D.* Dave. *D.* opinor, narras? non recte accipis. 30

Certa res est. etiam puerum inde abiens conspexi Chremi

O'lera ac pisciculos minutos ferre obolo in cenam seni

Ch. Liberatus sum hodie, Dave, tua opera. *D.* ac nullus quidem.

Ch. Quid ita? nempe huic prorsus illam non dat. *D.* ridiculum caput!

Quasi necesse sit, si huic non dat, te illam uxorem ducere: 35

Nisi vides, nisi senis amicos oras, ambis. *C.* bene mones.

I'bo: etsi hercle saepe jam me spes haec frustrata 'st, vale.

ACTUS II. SCENA III.

PAMPHILUS. DAVUS.

Pa. Quid igitur sibi vult pater? cur simulat? *D.* ego dicam tibi.
 Si id suscenseat nunc, quia non det tibi uxorem Chremes,

I'psus sibi esse injúrius videátur: neque id injúria:

Príus, quam tuum, ut sese hábeat, animum ad núptias perspéxerit.

Set si tu negáris ducere, ibi culpam in te tránsferet: 5

Tum illae turbae fient. *P.* quidvis pátiar. *D.* pater est, Pámphile.

Difficile 'st. tum haec sóla 'st mulier. dictum ac factum invénerit

A'liquam causam, quámobrem eiciat óppido. *P.* eiciat? *D.* cito.

P.A. Códo igitur quid faciám, Dave? *D.* dic te ducturum. *P.* hém. *D.* quid est?

P.A. Egon' dicam? *D.* cur non? *P.* núnquam faciám. *D.* né nega. 10

P.A. Suadére noli. *D.* ex eá re quid fiát, vide.

P.A. Ut ab illa excludar, húc concludar. *D.* nón ita 'st.

Nempe hóc sic esse opínor: dicturúm patrem,

Ducás volo hodie uxórem: tu, ducam, inquires:

Cedo quid jurgabit tecúm? hic reddes ómnia, 15

Quae núnc sunt certa ei cónsilia, incerta út sient,

Sine omni periclo: nam hóc haut dubium 'st, quín Chremes

Tibi nón det gnatam. nec tu ea causa minueris

Haec, quae facis, ne is mútet suam senténtiam,

Patri dic velle: ut, eúm velit, tibi júre irasci nón queat. 20

Nam, quód tu speres, própulsabo fáciie; Uxorem his móribus

Dabit nemo, inveniet inopem potius, quám te corruppi sinat.

Set si te aequo animo férre accipiet, néclegentem féceris:

Alia ótiosus quaeret: interea áliquid acciderit boni.

P.A. Itan' crédis? *D.* haut dubium id quidem 'st. *P.* vide quó me inducas. *D.* quín taces. 25

P.A. Dicám. puerum autem né resciscat mí esse ex illa, caútio est:

Nam pólicitus sum súsepturum. *D.* o fácinus audax! *P.* hánc fidem

Sibi me óbsecravít, quí se sciret nón desertum iri, út darem.

D.A. Curábitur. set páter adest. cave, té esse tristem sentiat.

ACTUS II. SCENA. IV

SIMO. DAVUS. PÁMPHILUS.

Sr. Revisó quid agant, aut quid captent cónsili.

D.A. Hic núnc non dubitat, quín te ducturúm neges.

Venit mediatuus álicunde ex soló loco:

Orátionem spérat invenisse se,

Qui differat te: próin tu fac apud te út sies. 5

P.A. Modo ut póssim, Dave. *D.* créde inquam hoc mihi, Pámphile,

Numquam hódie tecum cómmutaturúm patrem

Unum ésse verbum, sí te dices dúcere.

ACTUS II. SCENA V.

BYRRHIA. SIMO. DAVUS. PÁMPHILUS.

By. Erus mé relictis rébus jussit Pámphilum

Hodie óbservare, ut, quid ageret de núptiis,

TERENTIUS.

B

- Scirem: id propterea nunc venientem sequor.
 Ipsum adeo praesto video cum Davo: hoc agam.
St. Utrumque adesse video. *D.* hem, serva. *S.* Pámphile. 5
DA. Quasi de improviso respice ad eum. *P.* chem pater.
DA. Probe. *S.* hodie uxorem ducas, ut dixi, volo.
BY. Nunc nostrae timeo partí, quid hic respondeat.
PA. Neque istuc, neque alibi tibi erit usquam in me mora. *B.* hem.
DA. Ommútnit. *B.* quid dixit? *S.* facis ut te deceat, 10
 Cum istuc quod postulo impetro cum grátia.
DA. Sum verus? *B.* erus, quantum audio, uxore excidit.
St. I nunc iam intro; ne in mora, cum opus sit, sies.
PA. Eó. *B.* nullane in re esse cuiquam homini fidem?
 Verum illud verbum 'st, vólgo quod dici solet, 15
 Omnis sibi esse melius malle, quam álteri.
 Ego illam vidi: virginem formá bona
 Memini videre: quo aequior sum Pámphilo,
 Si sé illam in somnis, quam illum, amplecti máluít.
 Renúntiabo, ut pro hoc malo mihi dét malum. 20

ACTUS II. SCENA VI.

DAVUS. SIMO.

- DA.* Hic nunc me credit aliquam sibi falláciam
 Portare, et ea me hic réstitisse grátia.
St. Quid Davus narrat? *D.* aequo quicquam nunc quidem.
St. Nilne? hém. *D.* nil prorsus. *S.* atqui expectabam quidem.
DA. Praetér spem evenit: sentio: hoc male habet virum. 5
St. Potin' és mihi verum dicere? *D.* nihil fácilius.
St. Num illi molestae quíppiam haec sunt nuptiae,
 Propter hóspitai hujúscé consuetúdinem?
DA. Nihil hércle: aut, si adeo, bídui est aut trídui
 Haec sólicitudo: nósti? deinde désinet. 10
 Etenim ipsus eam rem récta reputavít via.
St. Laudó. *D.* dum licitum est éji, dumque actás tulit,
 Amavít: tum id clam; cávit, ne umquam infámiae
 Ea rés sibi esset, út virum fortém deceat:
 Nunc uxore opus est: ánimum ad uxorem ádpulit. 15
St. Subtrístis visus 'st esse aliquantillúm mihi.
DA. Nihil própter hanc rem: sét est, quod suscensét tibi.
St. Quidnam 'st? *D.* puerile 'st. *S.* quid ést? *D.* nihil. *S.*
 quin dic, quid est.
DA. Ait nímiùm parce fácere sumptum. *S.* méne? *D.* te.
 Vix, inquit, drachmis ést obsonatúm decem: 20
 Num filio vidétur uxorem dare?
 Quem, inquit, vocabo ad cénam meorum aequálium

Potissimum nunc? ét, quod dicendum híc siet,
 Tu quóque per parce nímium. non laudó. S. tace.
DA. Commóvi. S. ego, istac récte ut fiant, vídero. 25
 Quid hóc est reji? quid híc volt veteratór sibi?
 Nam si híc mali est quicquam, illic est hujus rei caput.

ACTUS III. SCENA I.

MYSIS. SIMO. DAVUS. LESBIA. GLYCERIUM.

MY. Ita pól quidem res est, út dixisti, Lésbia:
 Fidélem haut ferme múlieri inveniás virum.
SR. Ab *Ándria* 'st ancilla haec, quid narrás? *D.* ita 'st.
MY. Set híc *Pámphilus* *S.* quid dicit? *M.* firmavit fidem. *S.* hem.
DA. Utinam aut híc súrduS, aut haec muta factá sit. 5
MY. Nam quód peperisset, jússit tolli. *S.* o Iúppiter!
 Quid ego aúdio? actum 'st, síquidem haec vera praedicat.
LE. Bonum ingénium narras ádulescentis. *M.* óptimum.
 Set séquere me intro, ne in mora illi sis. *L.* sequor.
DA. Quód rémédium nunc huic malo inveniám? *S.* quid hoc? 10
ADÉONE est demens? éx peregrina? jám scio. ah
 Vix tándem sensi stólidus. *D.* quid híc sensisse ait?
SR. Haec primum adfertur jám mihi ab hoc fallácia:
 Hanc simulant parére, quó Chremetem abstérreant.
GL. Iunó *Lucina* fér opem, serva me, óbsecro. 15
SR. Hui, tám cito? ridículum: postquam ante óstium
 Me aúdivit stare, adpróperat. non sat cómmode
 Divisa sunt tempóribus tibi, *Dave*, haec. *D.* mihi?
SR. Num innémóres discipuli? *D.* égo quid narres nescio. 20
SR. Hícine me si inparátum in veris núptiis
 Adórtus esset, quós me ludos rédderet?
 Nunc huius periclo fit, ego in portu návigo.

ACTUS III. SCENA II.

LESBIA obstetrix. SIMO. DAVUS.

LE. Adhúc, *Archylis*, quae adsolént quaeque opórtet
 Signa ésse ad salútem, omnia huic esse video,
 Nunc primum fac istac lavét: post deinde,
 Quod jússi ei darí bibere, et quántum imperávi, 5
 Date: móx ego huc revértor.
 Per ecástor scítus púer est natus *Pámphilus*.
 Deos quaeso, ut sit supérstes, quandoquidem ipse 'st ingenió bono;
 Cumque huic est veritus óptumae ádulescénti facere injúriam.
SR. Vel hoc quis non credat, qui te nórit, ábs te esse ortum?
D. quidnam id est?

Sr. Non imperabat coram, quid opus factó esset puerperae: 10
 Set pósquam egressa 'st, illis, quae sunt intus, clamat de via.
 O Dáve, itan' contémnor abs te? aut itane tandem idóneus
 Tibi vídeor esse, quém tam aperte fallere incipiás dolis?
 Saltem accurate: ut métiu' videar certe, si resciverim.

D.A. Certe hercle nunc hic se ipsus fallit, haút ego. *S.* edixin' tibi, 15
 Interminatus sum, ne faceres? núm veritus 's? quid rétulit?
 Credón' tibi hoc nunc, péperisse hanc e Pámphilo?

D.A. Tencó, quid erret: ét quid agam habeo. *S.* quid taces?

D.A. Quid crédas? quasi non tibi renunciáta sint haec, sic fore.

Sr. Min' quisquam? *D.* cho an tute intellexti hoc ádsimulari?
S. inrideor. 20

D.A. Renúnciatum 'st: núm qui tibi isthaec incidit suspício?

Sr. Qui? quia te noram. *D.* quasi tu dicas, factum id consilió meo.

Sr. Certe enim scio. *D.* non sátis me pernósti étiam, qualis sim, Simo.

Sr. Egóne te? *D.* set, si quid narrare occóepi, continuo dari

Tibi vérba censes falso: itaque hercle nil jam muttíre aúdeo. 25

Sr. Hoc ego scio unum, néminem peperisse hic. *D.* intelléxti.

Set nihilo seciús mox puerum huc déferent ante óstium.

Id ego jam nunc tibi, ére, renúncio futurum, ut sis sciens.

Ne tu hóc posterius dicas Davi factum consilio aut dolis.

Prórsus a me opínióne hanc tuam esse ego amotám volo. 30

Sr. Unde id scis? *D.* audívi, et credo: multa concurrunt simul,

Qui conjecturam hanc nunc facio. jam primum haec se e Pámphilo

Grávidam dixit esse: inventum est falsum. nunc, postquam videt

Núptias domi ápparari, missa 'st ancilla ílico

O'bstetricem accérsitum ad eam, et puerum ut adferret simul. 35

Hóc ni fit, tu puerum ut videas, nil móventur núptiae.

Sr. Quid áis? ubi intelléxeras

Id consilium cápere, cur non díxti extemplo Pámphilo?

D.A. Quis igitur eum ab illa abstraxit, nisi ego? nam omnes nós
 quidem

Scimus, quam misere hanc amarit, núnc sibi uxorem expetit. 40

Póstremo id mihi dá negoti: tú tamen idem has núptias

Pérge facere ita, ut facis: et id spéro adjuturós deos.

Sr. Immo abi intro: ibi me ópperire, et, quód parató opus ést, para.

Non ínpulit me, haec núnc omnino ut créderem:

Atque haút scio, an quae dixit sint vera ómnia: 45

Set párví pendo: illúd mí multo máximum 'st,

Quod mihi pollicitus 'st ipse gnatus. núnc Chremen

Convéniam: orabo gnátó uxorem: id sí ímpetro,

Quid álias malim, quam hódie, has fieri núptias?

Nam gnátus quod pollicitus 'st, haut dubiúm 'st mihi, 50

Si nólit, quin eum mérito possim cógere.

Atque ádeo in ipso témpore eccum ipsúm Chremen.

ACTUS III. SCENA III.

SIMO. CHREMES SENEX.

Sr. Jubeo Chremetem. *Ch.* o, te ipsum quaerebam. *S.* et ego te.
Ch. optato advenis.

Aliquot me adierunt, ex te auditum qui astant, hodie filiam
Meam nubere tuo gnato: id viso, tun' an illi iusant.

Sr. Ausculta pauca: et, quid ego te velim, et, tu quod quaeris, scies

Ch. Ausculta: loquere quid velis. 5

Sr. Per te ego deos oro, et nostram amicitiam, Chreme,

Quae incpta a parvis cum aetate adrexit simul,

Perque unicam gnatam tuam, et gnatum meum,

Cuius tibi potestas summa servandi datur,

Ut me adjuves in hac re: atque ita uti nuptiae 10

Fuerant futurae, fiant. *Ch.* ah ne me obsecra:

Quasi hoc te orando a me impetrare oporteat.

Alium esse censes nunc me atque olim cum dabam?

Si in rem 'st utrique ut fiant, accersi jube.

Set si ex ea re plus mali 'st quam commodi 15

Utrique, id oro te, in commune ut consulas,

Quasi illa tua sit, Pamphilique ego sim pater.

Sr. Immo ita volo itaque postulo ut fiat, Chreme:

Neque postulem abs te, ni ipsa res moneat. *Ch.* quid est? 20

Sr. Irae sunt inter Glycerium et gnatum. *Ch.* audio.

Sr. Ita magnae, ut sperem, posse avelli. *Ch.* fabulae

Sr. Profecto sic est. *Ch.* sic hercle, ut dicam tibi:

Amantium irae, amoris integratio. *S.* hem,

Id te oro, ut ante eamus. dum tempus datur,

Dumque eius libido oclusa 'st contumeliis, 25

Prius quam harum scelera et lacrumae confictae dolis

Redducunt animum aegrotum ad misericordiam,

Uxorem demus. spero consuetudine et

Conjugio liberali devinctum, Chreme,

Dein facile ex illis sese emersurum malis. 30

Ch. Tibi ita hoc videtur: at ego non posse arbitror

Neque illum hanc perpetuo habere, neque me perpetui.

Sr. Qui scis ergo istuc, nisi periculum feceris?

Ch. At istuc periculum in filia fieri, grave est.

Sr. Nempe incommoditas denique huc omnis redit, 35

Si eveniat, quod Di prohibeant, discessio.

At si corrigitur, quot commoditates vide:

Principio amico filium restitueris:

Tibi generum firmum, et filiae invenias virum.

Ch. Quid istic? si ita istuc animum induxti esse utile, 40

Noló tibi ullum cōmodum in me cláudier.

Sr. Meritó te semper máximi feci, Chreme.

Ch. Set quíd ais? *S.* quíd? *Ch.* qui scís eos nunc díscordare intér se?

Sr. Ipsús mihi Davos, qui íntumus 'st eorúm consiliis, dixit:

Et is mihi suadet, núptias quantúm queam ut matúrem. 45

Num cénset faceret, filium nisi scíret eadem haec vélle?

Tute ádeo iam eius verba aúdiés. heus, évocate huc Dávom.

Atque éccum: video ipsúm foras exíre.

ACTUS III. SCENA IV.

DAVUS. SIMO. CHREMES.

DA. Ad te íbam, *S.* quídam est?

DA. Cur úxor non adcérstur? iam advéperascit. *S.* aúdin' tu illum?

Ego dúdum non nil véritus sum abs te, Dáve, ne facerés idem,

Quod vólgu servorúm solet, dolís ut me delúderes:

Proptérea quod amat filius. *D.* egon' istuc facerem? *S.* crédidi: 5

Idque ádeo metuens vós celavi, quód nunc dicam. *D.* quíd? *S.* scies?

Nam própemodum habeo jám fidem, *D.* tandém cognosti qui siem?

Non fúerant nuptiáe futurae. *D.* quíd? non? *S.* set ea grátia

Simulávi, vos ut pértemptarem. *D.* quíd ais? *S.* sic res ést. *D.* vide,

Numquam istuc ego quívi íntellegere. váh consilium cállidum. 10

Sr. Hoc aúdi. ut hinc te íntroíre jussi, oppórtane hic fit mi ób-

viam. *D.* hem,

Numnám períimus? *S.* nárró huic, quae tu dúdum narrasti mihi.

DA. Quidnam aúdiam? *S.* gnatam út det oro, víxque id exoro.

D. óccidi. *S.* hem,

Quid dixisti? *D.* optume ínquam factum. *S.* nunc per hunc nullá
'st mora.

Ch. Domúm modo íbo: ut ápparetur, dícam: atque huc renúntio. 15

Sr. Nunc te óro, Dáve, quóniam solus mi éffecisti has núptias.

DA. Ego véro solus. *S.* córrigere mi gnátum porro enitere.

DA. Faciam hércle seduló. *S.* potes nunc, dum ánimus írítátus ést.

DA. Quiéscas. *S.* age ígitúr, ubi nunc ést ípsus? *D.* mirum, ní
domi ést.

Sr. Íbo ad eum: atque eadem haec, quae tibi dixi, dícam íti-
dem illi. *D.* nállus sum. 20

Quid causae ést, quín hinc ín pístrinum récta profíciscár via?

Nihil ést preci loci relictum; jám perturbavi ómnia:

Erúm fefelli: ín núptias conjéci érilem filium;

Feci hódie ut fierent, ínsperante hoc, atque ínvíto Pámphilo. hem

Astútias: quod sí quíessem, nihil eveníssét mali. 25

Set éccum video ípsum: óccidi.

Utínám mihi esset áliquíd hic, quo nunc me praecipítém darem.

ACTUS III. SCENA V.

PAMPHILUS. DAVUS.

PA. U'bi illic est scelús, qui me hodie? périi. atque hoc confiteor jure

Mi óbtigisse; quádoquidem tam inérs, tam nulli cónsili sum: Sérvon' fortunás meas me cómmisisse fútili? Ego prétium ob stultitiám fero: sed inúltum id numquam a me auferet.

DA. Posthác incolumem sát scio fore me. nunc si hoc devitó malum. 5

PA. Nam quid ego nunc dicám patri? negábon' velle mé, modo Qui súm pollicitus dúcere? qua fidúcia id facere audeam? Nec quid nunc me faciám, scio. *D.* nec mé quidem, atque id ago sédulo. Dicam áliquíd me inventúrum, ut hinc malo áliquam producám moram.

PA. Oh. *D.* vísus sum *P.* ehodum, bóne vir, quid agis? víden' me consiliis tuis 10

Miserum inpedítum esse? *D.* át jam expediam. *P.* expédies? *D.* certe Pámphile.

PA. Nempe út modo. *D.* immo mélius spero. *P.* oh, tibi ego ut credam, fúrcifer?

Tu rem inpedítam et pérítam restítuas? hem quo frétus sim, Qui me hódie ex tranquillíssima re cóncjecisti in núptias. Ánnon dixi esse hóc futurum? *D.* dixi. *P.* quid meritús' s? *D.* crucem. 15 Sét sine paululum ad me redeam: iam áliquíd dispiciam. *P.* éi mihi, Cúm non habeo spátium, ut de te súmam supplicium, út volo: Námque hoc témpus, præcavere míhi me, haut te ulciséi sinit.

ACTUS IV. SCENA I.

CHARINUS. PAMPHILUS. DAVUS.

CH. Hóccine crédibile, aut memorábile; Tánta vecórdia innáta cuiquam út siet, Út malis gaúdeant, atque ex incómmodis Álteriús sua ut cómparent cómmoda? ah Ídne est verum? immo id est génus hominum péssimum, in 5 Dénégandó modo quis pudor paulum adest: Póst ubi témpus promissa jam pérfici, Túm coacti necessarió se áperiunt: Et tímēt: ét tamen rés prémit dénegare: Íbi tum eorum inpudentíssima orátio est, 10 Quís tu es? quis mihi es? Cúr meam tibi? heus, Próxumus sum egométi mihi. Attámē, ubi fidés, si rogés, non pudént hic,

Ubi opus est: illic, ubi nil opus est, ibi verentur. 15

Sed quid agam? ad eam ad eum, et cum eo injuriam hanc expostulem?

Ingeram mala multa? atque aliquis dicat, Nil promoveris:

Multum. Molestus certe ei fuero, atque animo morem gessero.

Pa. Charine, et me et te imprudens, nisi quid Di respiciunt, perdidit.

Ch. Itane imprudens? tandem inventa est causa. solvisti fidem. 20

Pa. Quid tandem? *C.* Etiam nunc me ducere istis dictis postulas?

Pa. Quid istuc est? *C.* postquam me amare dixi, complacita est tibi.

Heu me miserum, qui tuum animum ex animo spectavi meo.

Pa. Falsus es. *C.* non satis tibi esse hoc solidum visum est gaudium;

Nisi me lactasses amantem, et falsa spe produceres. 25

Habeas. *P.* habeam? ah nescis quantis in malis verser miser!

Quantasque hic suis consiliis mihi confecit sollicitudines

Meus carnufex. *C.* quid istuc tam mirum, de te si exemplum capit?

Pa. Haut istuc dicas, si cognovis vel me vel amorum meum.

Ch. Scio: cum patre altercasti dudum: et is nunc propterea tibi 30

Suscenset: nec te quivit hodie cogere, illam ut duceres.

Pa. Immo etiam, quo tu minus scis aerumnas meas,

Haec nuptiae non adparabantur mihi:

Nec postulabat nunc quisquam uxorem dare.

Ch. Scio: tu coactus tua voluntate es. *P.* mane: 35

Nondum etiam scis. *C.* scio equidem ducturum esse te.

Pa. Cur me enicas? hoc audi, numquam destitit

Instare, ut dicerem me ducturum patri;

Suadere, orare, usque adeo donec perpulit.

Ch. Quis homo istuc? *P.* Davos. *C.* Davos? *P.* interturbat.

C. quamobrem? *P.* nescio, 40

Nisi mihi deos satis fuisse iratos, qui auscultaverim.

Ch. Factum est hoc, Dave? *D.* factum est. *C.* hem, quid ais scelus?

At tibi Di dignum factis exitium dunt.

Eho, dic mihi, si omnes hunc conjectum in nuptias

Inimici vellent; quod, ni hoc, consilium darent? 45

Da. Deceptus sum, at non defetigatus. *C.* scio.

Da. Hac non successit, alia adgrediemur via.

Nisi si id putas, quia primo processit parum,

Non posse jam ad salutem converti hoc malum.

Pa. Immo etiam: nam satis credo, si advigilaveris, 50

Ex unis geminas mihi conficies nuptias.

Da. Ego, Pamphile, hoc tibi pro servitio debeo,

Conari manibus, pedibus, noctisque et dies:

Capitis periculum adire, dum prosim tibi:

Tuum est, si quid praeter spem evenit, mi ignoscere. 55

Parum succedit quod ago: at facio sedulo.

Vel melius tute reperi, me missum face.

- P.A.* Cupiô: restitue quem á me accepisti locum.
D.A. Faciam. *P.* át jam hoc opus est. *D.* hém! set mane;
 concrèpuit a Glycerio óstium.
P.A. Nihil ád te. *D.* quaero. *P.* hem, núncne demum? *D.*
 at jam hóc tibi inventúm dabo. 60

ACTUS IV. SCENA II.

MYSIS. PAMPHILUS. CHARINUS. DAVUS.

- My.* Iam, úbi ubi erit, inventúm tibi curábo, et mecum addúctum
 Tuum Pámphilum: tu modo, ánime mi, noli te maceráre.
P.A. Mysis. *M.* quis est? hem! Pámphile, optumé te mihi of-
 férs. *P.* quid est?

My. Oráre jussit, si se ames, era, jám ut ad sese vénias:
 Vidére ait te cúpere. *P.* vah, perii: hóc malum integráscit. 5
 Sicine me atque illam operá tua nunc míseros sollicitárier?
 Nam ideirco adcersor, núptias quod mi ádparari sénsit.

Ch. Quibus quidem quám facile pótuerat quiésci, si hic quiéscet.
D.A. Age, si híc non insanit satis sua spónte, instiga. *M.* atque édepol
 Ea rés est: proptereaúque nunc mísera in moerore est. *P.* Mysis, 10
 Per ómnis tibi adjuró deos, námquam eám me desertúrum;
 Non, si capiundos mihi sciam esse inimicos omnis hómines.
 Hanc mi éxpetivi, cóntigit: convéniant mores: váleant,
 Qui intér nos discidiúm volunt: hanc, nisi mors, mi adimet némo.
My. Resipíscio. *P.* non Apóllinis magis vérum atque hoc re-
 spónsum est. 15

Si póterit fieri, ut né pater per mé stetisse crédat,
 Quo mínus hac fierent núptiae, voló. set si id non póterit,
 Id fáciam, in procliví quod est, per mé stetisse ut crédat.
 Quis vídeor? *C.* miser, aequé átque ego. *D.* consilium quaero.
C. fórtis 's;

Si quid conere. *D.* hoc égo tibi profécto effectum réddam. 20
P.A. Iam hoc ópus est. *D.* quin jam habeo. *C.* quid est? *D.*
 huic, nón tibi habeo, ne érres.

Ch. Sat habeo. *P.* quid faciés? cedo. *D.* dies mi híc ut satis sit véreor
 Ad agéndum: ne vacuum ésse me nunc ád narrandum crédas:
 Proinde hinc vos amolimini: nam mi impedimento éstis.

P.A. Ego hanc visam. *D.* quid tu? quo hinc te agis? *C.* ve-
 rúm vis dicam? *D.* immo étiam 25

Narrátionis incipit mi inítium. *C.* quid me fiet?
D.A. Eho tu impudens, non sátis habes, quod tibi dieculam áddo,
 Quantum huic promoveo núptias? *C.* Dave, át tamen. *D.* quid érgo?
Ch. Ut dúcam. *D.* ridiculum. *C.* húc face ad me vénias, si quid
 póteris.

DA. Quid véniam? nil habeo. *C.* át tamen siquid — *D.* age, veniam. *C.* sí quid; 30
D. Domi éro. *D.* tu, *Mysis*, dum éxéo, parúmper opperire hic.
My. Quaprópter? *D.* ita factó ést opus. *M.* mátura. *D.* jam inquam hic ádéro.

ACTUS IV. SCENA III.

MYSIS.

My. Nilne ésse proprium cuiquam? *Di* vostrám fidem: Summúm bonum esse eraé putabam hunc Pámphilum, Amicum, amatorém, virum in quovís loco Parátum: verum ex có nunc misera quém capit Labórem? facile hic plús mali est, quam illic boni. 5
Set Dávós exit. mí homo, quid istuc óbsecro'st?
 Quo pórtas puerum?

ACTUS IV. SCENA IV.

DAVUS. MYSIS.

DA. *Mysis*, nunc opus ést tua
 Míhi ad hánc rem exprompta málitia atque astútia.
My. Quid nam incepturus's? *D.* áccipe a me hunc ócius, Atque ánte nostram jánuam adpone. *M.* óbsecro, Humíne? *D.* ex ara hinc súme verbenás tibi, 5
 Atque eás substerne. *M.* quámobrem id tute nón facis?
DA. Quia sí forte opus sit ad erum jurató míhi Non ádposuisse, ut líquido possim. *M.* intéllego:
 Nova nunc religio in te istaec incessít, cedo.
DA. Move ócius te, ut quid agam porro, intéllegas. 10
Pro Iúppiter. *M.* quid ést? *D.* spónsac pater inténderam.
 Repúdió quod consílium primum inténderam.
My. Nesció quid narres. *D.* égo quoque hinc ab dextera Veníre me adsimulábo: tu, ut subsérvias
 Orátioni, utcúmque opus sit, verbis vide. 15
My. Ego, quid agas, nihil intéllego: set, sí quid ést,
 Quod méa opera opus sit vóbis, ut tu plús vides,
 Manébo, ne quod vóstrum remorer cómmodum.

ACTUS IV. SCENA V.

CHREMES. MYSIS. DAVUS.

CH. Rev értor, postquam quae ópus fuere ad nuptias Gnataé paravi, ut júbeam accersi. sét quid hoc?
 Puer hércle'st. mulier, tu ádposuísti hunc? *M.* úbi illic ést?
CH. Non míhi respondes? *M.* núsquam ést. vac miseraé míhi,

Reliquit me homo, atque abiit. *D.* Di vostram fidem, 5

Quid turbae apud forum est? quid illic hominum litigant?

Tum annona cara est, quid dicam aliud, nescio.

My. Cur tu obsecro hic me solum? *D.* hem! quae haec est fabula?

Eho, Mysis, puer hic unde est? quisve huc attulit?

My. Satin' sanus es, qui me id rogitis? *D.* quem ego igitur rogem? 10

Qui hic neminem alium videam. *Ch.* miror, unde sit.

D. Dicturan' quod rogo? *M.* au. *D.* concede ad dexteram.

My. Deliras: non tute ipse? *D.* verbum si mihi

Unum praetereaquam quod te rogo faxis, cave.

My. Male dicis. *D.* unde est? dic clare. *M.* a nobis. *D.* ahahe! 15

Mirum vero, impudenter mulier si facit

Meretrix. *Ch.* ab Andria est haec, quantum intellego.

D. Adeon' videmur vobis esse idonei,

In quibus sic inludatis? *Ch.* veni in tempore.

D. Propera adeo puerum tollere hinc ab janua: 20

Mane: cave quoquam ex istoc excessis loco.

My. Di te eradicient: ita me miseram territas.

D. Tibi dico ego, annon? *M.* quid vis? *D.* at etiam rogas?

Cedo, cum puerum hic adposuisti? dic mihi.

My. Tu nescis? *D.* mitte id, quod scio: dic, quod rogo. 25

My. Vestri. *D.* cuius nostri? *M.* Pamphili. *D.* hem, quid? Pamphili?

My. Eho, annon est? *Ch.* recte ego semper fugi has nuptias.

D. O facinus animadvertendum. *M.* quid clamitas?

D. Quemne ego heri vidi ad vos adferri vesperi?

My. O hominem audacem. *D.* verum, vidi Cantharam 30

Suffarcinatam. *M.* Dis pol habeo gratiam,

Cum in pariundo aliquot adfuerunt liberae.

D. Ne illa illum haut novit, cuius causa haec incipit.

Chremes, si positum puerum ante aedis viderit,

Suum gnatum non dabit: tanto hercle magis dabit. 35

Ch. Non hercle faciet. *D.* nunc adeo, ut tu sis sciens,

Nisi puerum tollis, jam ego hunc in mediam viam

Provolvam: teque ibidem pervolvam in luto.

My. Tu pol homo non es sobrius. *D.* fallacia

Alia aliam trudit, jam susurrari audio, 40

Civem Atticam esse hanc. *Ch.* hem. *D.* coactus legibus

Eam uxorem ducet. *M.* eho, obsecro, an non civis est?

Ch. Iocularium in malum insciens paene incidi.

D. Quis hic loquitur? o Chremes, per tempus advenis.

Ausculta. *C.* audivi jam omnia. *D.* ah ne tu omnia! 45

Ch. Audivi, inquam, a principio. *D.* audistin', obsecro? hem

Scelera, hanc jam oportet in cruciatum hinc abripi.

Hic est ille: non te credas Davom ludere.

My. Me miseram: nil pol fálsi dixi, mí senex.
Ch. Novi ómnem rem, est Simo íntus? *D.* est. *M.* ne me áttigas, 50
 Scelésté, si pol Glycério non ómnia haec.
Da. Eho inépta, nescis quíd sit actum? *M.* qui sciam?
Da. Hic sócer est. alio pácto haut poterat fieri,
 Ut scíret haec, quae vólúimus. *M.* praedicerés.
Da. Paulum ínterese cénse, ex animo ómnia, 55
 Ut fért natura, fácias, an de indústria?

ACTUS IV. SCENA VI.

CRITO hospes. MYSIS. DAYUS.

Cr. In hác habitasse plátea dictum'st Chrysídem,
 Quae sibi inhoneste optávit parere hic divítias,
 Potiús quam honeste in pátria pauper víveret:
 Eius mórté ea ad me lége redierúnt bona.
 Set quós perconter vídeo. salvete. *M.* óbsecro, 5
 Quem vídeo? estne hic Critó sobrinus Chrysídis?
 Is est. *Cr.* o Mysis, sálve. *M.* salvos sis Crito.
Cr. Itan' Chrysídis? hem. *M.* nos pól quidem miserás pérdidit.
Cr. Quid vós, quo pacto hic? sátine recte? *M.* nóne? sic 10
 Ut químus, ajunt; quádo, ut volumus, nón licet.
Cr. Quid Glycérium? jam hic suós parentes répperit?
M. Utinam. *Cr.* án nondum etiam? haut aúspicato huc me ádtuli:
 Nam pól, si id scissem, núnquam huc tetulissém podem:
 Sempér enim dicta est ésse haec atque habita ést soror: 15
 Quae illíus fuerunt, pössidet: nunc me hóspitem
 Lítés sequi, quam id míhi sit facile atque útile,
 Aliórum exempla cómmonent: simul árbitror,
 Jam esse áliquem amicum et défensorem ei: nám fere
 Grandiúscula jam profécta'st illinc. clamítent, 20
 Me sýcophantam: heréditatem pérsequi,
 Mendicúm: tum ipsam déspoliare nón lubet.
My. O óptume hospes, pól, Crito, antiquum óbtines.
Cr. Duc me ad eam: quando huc véni, ut videam. *M.* máxume.
Da. Sequar hós: nolo me in témpore hoc videát senex.

ACTUS V. SCENA I.

CHREMES. SIMO.

Cr. Sátis jam, satis Simó, spectata ergá te amicitia'st mea:
 Sátis pericli incépi adire: orándi jam finém face.
 Dúm studeo obsequi tibi, paene inlúsi vitam filiae.
Sr. Immo enim nunc cum máxume abs te póstulo atque oró, Chreme,
 U't beneficium vérbis initum dúdum, nunc re cómprobés. 5

Ch. Vide quam iniquus sis prae studio: dùm id efficias, quòd cupis, Néque modum benignitatis, néque quid me ores, cogitas:

Nám si cogitès, remittas jám me onerare injúriis.

Sr. Quibus? *Ch.* at rogitas? pèrpulisti me, út homini adulescèntulo, In alio occupáto amore, abhòrrenti ab re uxória, 10

Filiam darem in seditionem, átque in incertas nuptias;

Eius labore atque eius dolore gnáto ut medicarér tuo:

Impetrasti: incépi: dum res tétulit. nunc non férat: feras.

Illam hinc civem esse aúnt, puer est nátus: nos missós face.

Sr. Pér ego te deos óro, ut ne illis ánimam inducas crédere, 15

Quibus id maxime útile est, illum ésse quam detérrimum.

Nuptiarum grátia haec sunt fácta atque incepta ómnia.

Ubi ea causa, quámobrem haec faciunt, érit adempta his, désinent.

Ch. Erras: cum Davo égomet vidi júrgantem ancillám. *S.* scio.

Ch. Véro vultu; cum tibi me adesse neúter tum praesénserat. 20

Sr. Crédo; et id factúras Davos dúdum praedixít mihi:

E't nescio quid tibi sum oblitus hódie, ac volui, dicere.

ACTUS V. SCENA II.

DAVUS, CHREMES, SIMO, DROMO.

DA. Ánimo nunc iam ótioso esse ímpero. *Ch.* hem Davóm tibi.

Sr. Unde egreditur? *D.* meó praesidio atque hóspitiis. *S.* quid illúd mali est?

DA. E'go commodiorem hóminem, adventum, témpus, non vidi. *S.* scelus,

Quémnam hic laudat? *D.* ómnis res est jam in vado. *S.* cesso ádloqui?

DA. E'rus est: quid agam? *S.* o sálve, bone vir. *D.* éhem, Simo, o nostér Chreme, 5

O'mnia adparáta jam sunt íntus. *S.* curastí probe.

DA. Ubi voles, adcérse. *S.* bene sane: id enimvero hinc núnc abest.

E'tiam tu hoc respónde, quid ístic tibi negoti' st? *D.* míh' in? *S.* ita.

DA. Míh' in? *S.* tibi ergo. *D.* módo ego introívi. *S.* quási ego quam dudúm rogem.

DA. Cúm tuo gnato una. *S.* ánne est íntus Pámphilus? cruciór miser. 10

E'ho, non tu dixisti ésse inter eos ínimicitias, cárnufex?

DA. Sún't. *S.* cur igitur hic est? *Ch.* quid illum cénsest? cum illa litigat.

DA. Ymmo vero indignúm, Chreme, jam fácinus faxo ex me aúdiest. Nescio, qui senéx modo venit: éllum, confidéns, catus: 15

Cúm faciem videás, videtur ésse quantivís preti:

Tristis severitás íncet in vóltu, atque in verbis fides,

Sr. Quídam adportas? *D.* nil equidem, nisi quòd illum aúdivi dicere.

- Sr.* Quid ait tandem? *D.* Glycerium se scire civem esse A'tticam. *S.* hem.
- Dromo*, *Dromo.* *Dr.* quid est? *S.* Dromo. *D.* audi. *S.* verbum si addideris. *Dromo.*
- DA.* Audi, obsecro. *Dr.* quid vis? *S.* sublimem hunc intro rape, quantum potes. 20
- DR.* Quem? *S.* Davom. *D.* quamobrem? *S.* quia lubet. rape inquam. *D.* quid feci? *S.* rape.
- DA.* Si quicquam invenies me mentitum, occidito. *S.* nihil audio. *Ego* jam te commotum reddam. *D.* tamen etsi hoc verum est? *S.* tamen.
- Cura* adservandum vincitum. atque audin'? quadrupedem constringito.
- Age nunc iam: ego pol hodie, si vivo, tibi 25
Ostendam, erum quid sit periculi fallere,
Et illi patrem. *Ch.* ah ne saevi tantopere. *S.* o Chreme,
Pietatem gnati. nonne te miseret mei?
Tantum laborem capere ob talem filium?
Age, Pamphile: exi, Pamphile: cequid te pudet? 30

ACTUS V. SCENA III.

PAMPHILUS. SIMO. CHREMES.

- PA.* Quis me volt? perii, pater est. *S.* quid ais, omnium? *Ch.* ah, Rem potius ipsam dic, ac mitte male loqui.
- Sr.* Quasi quicquam in hunc jam gravius dici possiet.
- Ain'* tandem, civis Glycerium'st? *P.* ita praedicant.
- Sr.* Ita praedicant? o ingentem confidentiam: 5
Num cogitat quid dicat? num facti piget?
Num eius color pudoris signum usquam indicat?
Adeo inpotenti esse animo, ut praeter civium
Morem atque legem, et sui voluntatem patris,
Tamen hanc habere studeat cum summo probro? 10
PA. Me miserum. *S.* hem, modone id demum sensisti, Pamphile?
Olim istuc, olim, cum ita animum induxisti tuum,
Quod cuperes, aliquo pacto efficiendum tibi:
Eodem die istuc verbum vere in te accidit.
- Set quid ego me autem exrucio? cur me macero? 15
Cur meam senectutem huius sollicito amentia?
An ut pro huius peccatis ego supplicium sufferam?
Immo habeat, valeat, vivat cum illa. *P.* mi pater.
- Sr.* Quid mi pater? quasi tu huius indigeas patris.
Domus, uxor, liberi inventi invito patre. 20
Adducti qui illam civem hinc dicant: viceris.
- PA.* Pater, licetne pauca? *S.* quid dicis mihi?

Ch. Tamén, Simo, audi. *S.* egon' aúdiam? quid ego aúdiam, Chreme? *Ch.* át tamen dicát sine. *S.* age dicát: sino.

Pa. E'go me amare hanc fateor. si id peccáre est, fateor id quoque. 25
Tibi, pater, me dúdo. quidvis óneris impone: impera:
Vis me uxorem dúcere? hanc vis mittere? ut poteró, feram.
Hóc modo te obsecro, út ne credas á me adlegatum hunc senem:
Sine me expurgem, atque illum huc coram addúcam. *S.* ad-
ducas? *Pa.* sine, pater.

Ch. Aéquum postulát: da veniam. *P.* sine te hoc exorém. *S.* sino. 30
Quidvis cupio, dúm ne ab hoc me fálli comperiár, Chreme.

Ch. Pró peccato mágno paulum súplici satis ést patri.

ACTUS V. SCENA IV.

CRITO. CHREMES. SIMO. PAMPHILUS.

Cr. Mitte orare. una hárum quaevis caúsa me ut faciám monet,
Vél tu, vel quod vérum est, vel quod ipsi cupio Glýcerio.

Ch. A'ndrium ego Critónem video? cérte is est. *Cr.* salvos
sis, Chreme.

Ch. Quid tú Athenas insolens? *Cr.* evénit. set hinc ést Simo?

Ch. Hic. *Cr.* Simo, men' quaéris? *S.* eho, tu Glýcerium hinc,
civem esse aís? 5

Cr. Tú negas? *S.* itane húc paratus ádvenis? *Cr.* qua ré? *S.* rogas?
Túne inpune haec faciás? tune hic hómines adulescéntulos

Inperitos rérum, eductos libere, in fraudem ínclicis

Sóllicitando, et póllicitando eorum ánimos lactas? *Cr.* sánun' es? 10

Sr. A'c meretriciós amores núptiis conglútinás?

Pa. Périi: metuo, ut súbset hospes. *Ch.* sí, Simo, hunc noris satis,

Nón ita arbitrére: bonus est hic vir. *S.* hic vir sí bonus?

Itane adtemperáte evénit, hódie in ipsis núptiis

U't veniret, antehac numquam? est véro huic credendúm, Chreme.

Pa. Ní metuam patrem, hábeo pro illa re, illum quod mo-
neám probe. 15

Sr. Sýcophanta *Cr.* hem. *Ch.* sic, Crito, est hic: mitte. *Cr.*

videat, qui siet.

Si mihi perget quae volt dicere, éa, quae non volt, aúdiét.

E'go istaec moveo aut cúro? non tu tuúm malum aequo animó feres?

Nam égo quae dico, véra an falsa audierim, jam sciri potest.

A'tticus quidam ólim navi frácta ad Andrum e'jectus ést, 20

E't istaec una pársa virgo. tum ille egens forte ádplicat

Primum ad Chrysidis patrem se. *S.* fábulam inceptát. *Ch.* sine.

Cr. Itane vero obtúrbat? *Ch.* perge. *Cr.* tum is mihi cognatús fuit,

Qui eúm recepit. ibi ego audivi ex illo sese esse A'tticum.

Is ibi mortuus ést. *Ch.* eius nomen? *Cr.* nómen tam cito? 25

P. Phánia. *Ch.* hem,

Perii. *Cr.* verum hercle opinor fuisse Phániam: hoc certó scio, Rhamnúsium sese aibat esse. *Ch.* o Júppiter. *Cr.* eadem haec, Chreme,

Multi álíi in Andro audívere. *Ch.* utinam id sít, quod spero. cho, díe mihi,

Quid eám tum? suamne esse aibat? *Cr.* non. *Ch.* cujam igitur? *Cr.* fratris filiam.

Ch. Certé mea'st. *Cr.* quid aís? *S.* quid tu aís? *P.* árrige auris, Pámphile. 30

St. Qui crédis? *Ch.* Phania illic frater meús fuit. *S.* noram ét scio. *Ch.* Is hinc, béllum fugiens méque in Asiam pérsequens, proficiscitur;

Tum illam híc relinquare véritus est. postílla nunc primum audío, Quid illó sit factum. *P.* víx sum aput me: ita ánimus comotús'st metu,

Spe, gaudio, mirándo hoc tanto tám repentinó bono. 35

St. Ne istám multimodis túam inveniri gaúdeo. *P.* credó, pater. *Ch.* At mi únus scrupulus étiam restat, qui me male habet.

P. dignus es
Cum tuá religione, ódium. nodum in scirpo quaeris. *Ch.* quid istuc est?

Noménon convenít. *Cr.* fuit hercle huic áliud parvae. *Ch.* quód, Crito?

Numquíd meministi? *Cr.* id quaéro. *P.* egon' hujus mémoriam patiár meae 40

Voluptáti obstare, cum égomet possim in hác re medicari mihi? Non pátiar. heus, Chremé, quod quaeris, Pásibula. *Ch.* ipsá'st. *Cr.* ea'st.

Pa. Ex ipsa miliés audivi. *St.* omnis nos gaudere hóc, Chreme, Te crédo credere. *Ch.* ita me Di ament, crédo. *P.* quid restát, pater?

St. Jam dúdum res reddúxit me ipsa in grátiam. *P.* o lepidúm patrem. 45

De uxóre, ita ut possédi, nil mutát Chremes. *Ch.* causa óptima'st: Nisi síquid pater ait áliud. *P.* nempe id. *S.* scilicet. *Ch.* dos, Pámphile, est

Decém talenta. *P.* accipio. *Ch.* propere ad filiam, cho, mecum, Crito:

Nam illám me credo haut nósse. *S.* cur non illam huc transferri jubes?

Pa. Recte ádmones. Davo égo istuc dedam jám negoti. *S.* nó potest. 50

Pa. Qui? *S.* quía habet aliud mágis ex sese et május. *P.* quidnam? *S.* vinctus est.

Pa. Patér, non recte vinctus'st. *S.* at ita jússi. *P.* jube solvi, óbsecro. *St.* Age fiat. *P.* at matúre. *S.* eo intro. *P.* o faústum et felicém diem.

ACTUS V. SCENA V.

CHARINUS. PAMPHILUS.

Ch. Provisio, quid agat Pámphilus: atque éccum. *P.* aliquis me försitan

Putet, nõn putare hoc verum: at mihi nunc sic esse hoc verum liquet.

Egõ Deorum vitam capropter sempiternam esse árbitor,

Quod voluptates eorum propriae sũnt: nam mi immortalitas

Partá'st, si nulla unquam aegritudo huic gaudio intercæsserit. 5

Set quem ego mihi potissimum optem, cui nunc haec narrém, dari?

Ch. Quid illud gaudi est? *P.* Davom video. nemo'st, quem mallem omnium:

Nam hunc scio mea sólide solum gávisurum gáudia.

ACTUS V. SCENA VI.

DAVUS. PAMPHILUS. CHARINUS.

Da. Pámphilus ubinam'st? *P.* hic est, Dave. *D.* quis homo'st?

P. ego sum Pámphilus:

Nescis quid mi obtigerit. *D.* certe: sét quid mi obtigerit scio.

Pa. E't quidem ego. *D.* more hóminum evenit, út, quod sim ego nactús mali,

Príus rescicerés tu, quam ego quód tibi evenit boni.

Pa. Méa Glycerium suos parentes répperit. *D.* factúm bene.

C. hem. 5

Pa. Páter amicus súmmus nobis. *D.* quis? *P.* Chremes. *D.* narrás probe.

Pa. Néc mora ulla est, quin jam uxorem dúcam. *C.* num ille sómniat

E'a, quae vigilans voluit? *P.* tum de púero, Dave? *D.* ah désine:

Sólus es, quem diligunt Di. *C.* sálvos sum, si haec véra sunt.

Cónloquar. *P.* quis homó'st? Charine, in témpore ipso mi ádvenit. 10

Ch. Béne factum. *P.* audisti? *C.* ómnia, age, me in tuis secundis réspice.

Tíus est nunc Chremés: facturum quae voles scio esse ómnia.

Pa. Mémini: atque adeo longum'st, nos illum éxpectare, dum éxeat.

Séqueré hac me. intus ápud Glycerium núnc est. tu, Dave, ábi domum:

Própeo adcersé, hinc qui áuferant eam. quid stas? quid césás? *D.* eo. 15

Ne éxspectetis dum éxéat huc: intus despondébitur:

Intus transigétur si quid ést quod restet. Plaúдите.